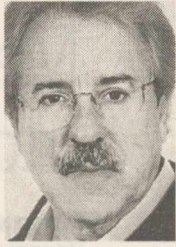

Οι δύο χρόνοι που τρέχουν

Η χώρα έχει παγιδευτεί στα δίχτυα της διεθνούς κρίσης και της εθνικής αυτοδιάλυσης

ΤΟΥ
ΓΙΑΝΝΗ
ΒΟΥΛΓΑΡΗ

“

Η επόμενη δεκαετία θα είναι μία περίοδος λιτότητας, υψηλής ανεργίας και χαμηλότερου βιοτικού επιπέδου. Και στο καλύτερο για μας σενάριο, η Ελλάδα θα κάνει χρόνια να ανακτήσει το χαμένο έδαφος

1) Την Ελλάδα τρέχουν σήμερα δύο χρόνοι: ο χρόνος της εθνικής αυτοδιάλυσης και ο χρόνος της ανασύνταξης. Ο πρώτος χρόνος τρέχει από τότε που η χώρα ζούμε αυτές τις μέρες. Ο δεύτερος χρόνος τρέχει από τις κρίσεις οξυμωρες: οι συνδικαλιστές ΑΔΕΔΥ καταλαμβάνουν τα κτίρια για «να διώξουν» την τριτογενή οικονομία, η οποία εξαρτάται ο μισθός της από την πρώτη. Η δεύτερη ανάγνωση όμως, ειδικά για τους εργαζομένους, αποκαλύπτει απλώς το σημερινό ελληνικό αδιέξοδο καθώς η χώρα έχει παγιδευτεί στα δίχτυα της διεθνούς κρίσης και της εθνικής αυτοδιάλυσης. Η Ελλάδα ευνοήθηκε ως πρόσφατα από την παγκόσμια αλληλεξάρτηση και την ευρωπαϊκή ενοποίηση, καθώς κινήθηκε από την περιφέρεια στο κέντρο της ευρωπαϊκής διαδικασίας με ό,τι αυτό σήμαινε για την εθνική ασφάλεια, την οικονομική ανάπτυξη και τη σταθεροποίηση της δημοκρατίας. Σήμερα ζει τις ίδιες εξελίξεις επώδυνα, βρισκόμενη στο χείλος της κατάρρευσης, περιμένοντας και πάλι την αναγκαία για την επιβίωσή της ενίσχυση «από τους ξένους», έναντι των οποίων διαθέτει μηδαμινή διαπραγματευτική δύναμη. Ακόμα μικρότερη είναι η πίεση που οι συνδικαλιστές της ΑΔΕΔΥ μπορούν να ασκήσουν στην τρόικα. Όσο για διεκδικήσεις από το εθνικό Δημόσιο Ταμείο βρισκόμαστε στο «ουκ αν λάβωις παρά του μη έχοντος». Χρειάζεται να αναρωτηθούμε: είναι ένα θανατηφόρο μείγμα: η εθνική αδυναμία οδηγεί τις συντεχνίες στον παροξυσμό και ο συντεχνιακός παροξυσμός ενισχύει με τη σειρά του την εθνική αδυναμία σε έναν φαύλο κύκλο έτοιμο να εκραγεί. Τούτο το μείγμα οδηγεί με μαθηματική ακρίβεια στην αυτοκαταστροφική λύση της επιστροφής στη δραχμή. Ως μη εμπρόθετο αποτέλεσμα, όπως λένε οι κοινωνικές επιστήμες, όταν αναλύουν τις περιπτώσεις εκείνες που οι δράσεις των επιμέρους ομάδων παράγουν ένα συνολικό αποτέλεσμα το οποίο καμία από αυτές δεν θα επέλεγε συνειδητά. Σωστά η πλειοψηφία της κοινωνίας απεύχεται μια τέτοια προοπτική γιατί βραχυχρόνια θα μετατραπούμε σε ζούγκλα και μακροπρόθεσμα σε ένα κράτος - παρία με αδύναμη οικονομία και μόνιμη γεωπολιτική ανασφάλεια σε έναν κόσμο που θα συνεχίζει να παγκοσμιοποιείται και να εξαπλώνεται «δίχως να κοιτάζει τη δικιά της μελαγχολία».

2) Χρειάζεται να αναρωτηθούμε τον φαύλο κύκλο και ο χρόνος της κλειψύδρας λιγοστεύει. Για να το κάνουμε χρειάζεται να αναρωτηθούμε από μια σκληρή αλλά ρεαλιστική διαπίστωση για την επόμενη (ας πούμε) δεκαετία. Θα είναι μία περίοδος λιτότητας, υψηλής ανεργίας και χαμηλότερου βιοτικού επιπέδου. Ακόμα και αν επαληθευτεί το καλύτερο για μας σενάριο, η Ελλάδα θα κάνει χρόνια να ανακτήσει το χαμένο έδαφος. Η προοπτική της ανάκτησης εξαρτάται από τη βελτίωση της παραγωγικότητας της οικονομίας, τις επενδύσεις και τις εξαγωγές. Αυτά ο σκοτεινός ορίζοντας των μεσοπρόθεσμων προσδοκιών θα αναπροσαρ-

3) μώσει τις ατομικές και συλλογικές συμπεριφορές, δράσεις και νοοτροπίες. Προς το παρόν η χώρα ζει και δρα με την ψευδαίσθηση, αν όχι τη συνειδητή αυταπάτη, ότι η απώλεια είναι πρόσκαιρη. Γι' αυτό, παρά το βάθος της κρίσης, τα σπέρματα του νέου είναι ελάχιστα είτε κοιτάξουμε την πολιτική είτε την κοινωνία και την τέχνη. Σαν αυτή η χώρα να απώλεσε τα τελευταία χρόνια συσσωρευτικά κάτι βαθύτερο: τη διάθεση να λογαριαστεί με τα δύσκολα, τη ροπή στην αλλαγή, την ικανότητα αναστοχασμού.

4) Κι όμως, σε δέκα χρόνια η κρίση θα έχει περάσει και η ελληνική οικονομία θα έχει ορθοποδήσει. Κι αυτή η πιθανότητα αποτελεί τη δεύτερη, αισιόδοξη αυτή τη φορά, αφετηρία. Αν καταφέρουμε να αναποδογυρίσουμε τον χρόνο και κοιτάξουμε τον εαυτό μας από το μέλλον στο παρόν, θα μπορούσαμε να οργανώσουμε καλύτερα την πορεία από τα χαλάσματα στην ανασυγκρότηση. Γιατί τα στοιχεία είναι μεγάλα: ποιο θα είναι το πρόσωπο της Ελλάδας τότε; Πόση διεθνή αξιοπιστία θα έχει ανακτήσει; Ποια κοινωνική συνοχή, ποιον πνευματικό δυναμισμό θα έχει; Ποιοι θα έχουν πληρώσει και πώς;

5) Οι νέες πολιτικές, κοινωνικές, συνδικαλιστικές και πνευματικές ηγεσίες

6) θα αναδειχθούν από αυτή τη διαδικασία και από τις απαντήσεις σε τέτοιες ερωτήσεις. Θα ξεχωρίσουν όσοι και όσες θα μπορέσουν μέσα στη σημερινή παραζάλη να βρουν τη στιγμή και τη δύναμη να βγάλουν για λίγο το κεφάλι έξω από το νερό και να στοχαστούν την προοπτική της επόμενης δεκαετίας, δείχνοντας μονοπάτια και ορόσημα προς το μέλλον. Στην αποστολή τους αυτή έχουν συνομιλητή και κριτή μια κοινωνική πλειοψηφία που συνειδητά ή ενστικτωδώς προσβλέπει ακόμα σε μια μοντέρνα Ελλάδα στο πλαίσιο της Ευρώπης. Μια πλειοψηφία παραζαλισμένη όμως, η οποία ενώ συνδυάζει στο νοητικό επίπεδο συνειδητά ή ενστικτωδώς, το εθνικό συμφέρον με το ευρωπαϊκό γίγνεσθαι, πολιτικά φλερτάρει με συμπεριφορές που στην κατάληξη τους θα οδηγήσουν στην περιθωριοποίηση της χώρας. Αν όμως αυτή η πλειοψηφία εμπνευστεί και βρει σημεία αναφοράς, θα κινηθεί για να προστατεύσει τον εαυτόν της και την κοινωνία από την αυτοδιάλυση.

7) Αυτό το κοινό κοινωνικό αίσθημα ξέρει τι περιμένει. Να συνθέσουμε τα υλοειρήματα κυριαρχίας που μας έχουν μείνει σε ένα εθνικό σχέδιο ανόρθωσης που διευρύνει συνεχώς το περιθώριο αυτονομίας σε συνεργασία και όχι σε μετωπική σύγκρουση με τους ευρωπαίους εταί-

8) ρους. Μόνο έτσι θα περισώσουμε το πολυτιμότερο σήμερα ηθικό - ιδεολογικό εφόδιο για την κοινωνική συνοχή και αντοχή: τον πατριωτισμό και την εθνική αξιοπρέπεια.

9) Ξέρει τι δεν περιμένει: ότι η κυβερνητική εναλλαγή θα προσφέρει λύση στο πρόβλημα. Γι' αυτό ενθαρρύνει την ευρύτερη πολιτική συνεννόηση με οποιαδήποτε μορφή. Ενστικτωδώς καταλαβαίνει ότι είναι το αναγκαίο πλαίσιο για να υπάρξει αυτή η στιγμή της πολιτικής περίσκεψης και της στρατηγικής δράσης, που χάνεται στην καθημερινή βοή του μικροκομματισμού. Και δεν καταλαβαίνει γιατί σε καταστάσεις εκτάκτου ανάγκης το πολιτικό σύστημα δεν μπορεί να συμπέσει π.χ. στην καθιέρωση ενός νέου φορολογικού καθεστώτος, στην εκβάθρων αλλαγή του φοροεισπρακτικού μηχανισμού ή στην πολυσυζητημένη απελευθέρωση της αγοράς ενέργειας.

10) Ξέρει τι θέλει. Να υψώσει η Πολιτεία παράπλευρα φράγματα που θα αφήνουν τη διαμαρτυρία και την αγανάκτηση να κυλά στο μεταξύ, χωρίς όμως η βαρβαρότητα και η ανομία να κατακλύζουν την κοινωνία και τη ζωή μας. Η μεταπολιτευτική «κουλτούρα της διεκδίκησης» δεν παράγει πλέον ενεργούς πολίτες αλλά δυνάστες και εσχάτως νέους «ανθρωποφύλακες» όπως είδαμε στο Πανεπιστήμιο Κρήτης. Χρειαζόμαστε ένα ανασυγκροτημένο συνδικαλιστικό κίνημα και συνδικαλιστές ηγέτες με διαφορετική νοοτροπία.

11) Ξέρει τι δεν θέλει: να συμβιώνει αδιάφορα με την εξαθλίωση που παράγει στα αστικά κέντρα, ιδίως στο Κέντρο της Αθήνας, η αύξουσα κοινωνική περιθωριοποίηση. Θα έβλεπε με ελπίδα οργανωμένες τοπικές παρεμβάσεις και πρωτοβουλίες (ένα fast track κοινωνικής πρόνοιας, όπως εύστοχα έγραφε ο Κωστής Παπαϊωάννου, «ΤΑ ΝΕΑ» 13-10-2011).

12) Ξέρει τι κατά βάθος επιζητεί: ένα νέο μοντέλο ανάπτυξης που θα αυξήσει την παραγωγικότητα της οικονομίας, ένα νέο κράτος πρόνοιας που θα ανταποκρίνεται στις επιδεινούμενες συνθήκες της υψηλής ανεργίας και της αυξημένης φτώχειας. Επιζητεί να δει ένα τέλος στις περιεκτικές χωρίς πολιτική και περιμένει μια πρόταση καταμερισμού σε βάθος χρόνου των αναπόφευκτων θυσιών με κοινωνική δικαιοσύνη και διαφάνεια. Ποιος κάνει τι, ποιος κερδίζει τι και άρα πόσο συνεισφέρει. Ο μεταπολιτευτικός κρατισμός έχει απαξιωθεί, αλλά υπάρχει συνείδηση ότι χωρίς καλύτερο κράτος και αποτελεσματική Δημόσια Διοίκηση η ελληνική επιχειρηματικότητα δεν θα καταφέρει να τραβήξει το κάρο.

13) Στην Ελλάδα τρέχουν σήμερα δύο χρόνοι: ο χρόνος της εθνικής αυτοδιάλυσης και ο χρόνος της αργής ανασύνταξης. Το θέμα είναι ποιος θα κερδίσει.

Ο Γιάννης Βούλγαρης είναι καθηγητής στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας του Πανεπιστημίου Παντείου Πανεπιστημίου.

